

East African Journal of Swahili Studies

eajss.eanso.org

Volume 6, Issue 1, 2023

Print ISSN: 2707-3467 | Online ISSN: 2707-3475

Title DOI: <https://doi.org/10.37284/2707-3475>

EAST AFRICAN
NATURE &
SCIENCE
ORGANIZATION

Original Article

Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen

Lydia Chelagat^{1*}, Dkt. Rebecca Wanjiku-Omollo, PhD¹ na Margan Adero¹

¹ Chuo Kikuu cha Kikatoliki cha Afrika Mashariki, S. L. P. 62157-00200. Nairobi, Kenya.

* Barua pepe ya mawasiliano: rebecakirimi@gmail.com

DOI ya Nakala: <https://doi.org/10.37284/jammk.6.1.1468>

Tarehe ya Uchapishaji: **IKISIRI**

27 Septemba 2023

Istilahi Muhimu:

*Mbinu za Lugha,
Nyimbo za Mapenzi,
Vyombo vya Habari.*

Utafiti huu ulichunguza mbinu za lugha katika nyimbo za mapenzi kwenye kipindi cha Mambo mseto cha Redio Citizen. Nadharia iliyotumika ni Nadharia ya mtindo iliyoasisiwa na Buffon (1930) na kuendelezwa na watafiti wengine. Muundo uliotumika ni mkabala mseto kuegemea muundo wa QUAL-quan. Sampuli za maksudi zilitumika kukiteua kipindi cha Mambo mseto na wanafunzi wa chuo kikuu cha kikatoliki cha Afrika Mashariki. Wanafunzi 83 kutoka chuo kikuu cha Kikatoliki cha Afrika mashariki walifanyiwa utafiti. Nyimbo saba kuashiria asilimia 30 kutoka jumla ya nyimbo ishirini na nne za mapenzi zilizochezwa ziliteuliwa. Uteuzi wa nyimbo hizo saba uliongozwa na maoni ya Fink (2003) anayesema kuwa, kwa watafitiwa chini ya 1000, jumla ya asilimia 30 ya usampulishaji hutumika. Hivyo katika utafiti huu, mtafiti alichukua ailimia 30 ya nyimbo 24 alizosikiza akapata nyimbo saba. Matokeo ya utafiti yalibaini kuwa mbinu za lugha zinazodhihirika katika nyimbo za mapenzi zilizochunguzwa ni kuchanganya ndimi, takrikiri, Chuku, tasfida, sitiari na tashbihi. Utafiti huu ulipendekeza watunzi wa nyimbo za mapenzi watumie pia mbinu nyingine za lugha kama vile methali ambayo haikujitokeza sana. Watafiti wengine pia wafanye utafiti kuhusu mbinu za lugha kwenye aina nyingine za nyimbo. Utafiti huu utakuwa wa manufaa kwa vyombo vya habari haswa stesheni za redio ili wafahamu mchango wao kwa ujenzi wa lugha ya Kiswahili kwani wao ndio husambaza na kucheza nyimbo hizi za mapenzi. Vilevile utafiti huu utakuwa na mchango katika kuleta ushirikiano mzuri wa kiakademia katika jumuiya ya Afrika mashariki kwa vile ilitafiti nyimbo kutoka Kenya, Uganda na Tanzania.

APA CITATION

Chelagat, L., Wanjiku-Omollo, R. & Adero, M. (2023). Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen. *East African Journal of Swahili Studies*, 6(1), 362-373. <https://doi.org/10.37284/jammk.6.1.1468>.

CHICAGO CITATION

Chelagat, Lydia, Rebecca Wanjiku-Omollo and Margan Adero. 2023. "Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen". *East African Journal of Swahili Studies* 6 (1), 362-373. <https://doi.org/10.37284/jammk.6.1.1468>.

HARVARD CITATION

Chelagat, L., Wanjiku-Omollo, R. & Adero, M. (2023) "Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen", *East African Journal of Swahili Studies*, 6(1), pp. 362-373. doi: 10.37284/jammk.6.1.1468.

IEEE CITATION

L. Chelagat, R. Wanjiku-Omollo, & M. Adero "Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen", *EAJSS*, vol. 6, no. 1, pp. 362-373, Sep. 2023.

MLA CITATION

Chelagat, Lydia, Rebecca Wanjiku-Omollo & Margan Adero. "Mbinu Za Lugha Katika Nyimbo Teule Za Mapenzi Kwenye Kipindi Cha Mambo Mseto Cha Redio Citizen". *East African Journal of Swahili Studies*, Vol. 6, no. 1, Sep. 2023, pp. 362-373, doi:10.37284/jammk.6.1.1468.

UTANGULIZI

Redio Free Afrika (2009) katika ukurasa wao wa mtandao wa kijamii waliuliza swali lililozua mjadala kuhusu nyimbo za mapenzi. Waliuliza;

“Ni kwa nini muziki ama nyimbo zenye ala na ujumbe wa kimapenzi unapendwa Zaidi kuliko nyimbo nyingine? Je tuna shida sana kwenye mapenzi ama tunapenda mahaba kuliko tafakari ya mambo mengine?”

Mjadala huo ulionyesha wazi kuwa nyimbo za mapenzi husikilizwa kwa wingi. Utafiti huu ulichunguza mbinu za lugha katika nyimbo za mapenzi katika kipindi cha Mambo mseto cha Redio Citizen kwa kufanya uchunguzi wa maktabani na wa nyanjani. Vijana wengi kulingana na tafiti kadha husikiliza nyimbo za mapenzi hivyo basi hii ikawa ni msukumu kwake mtafiti kutaka kujua baadhi ya mbinu za lugha kutoka kwa vijana. Nyimbo za mapenzi ni tungo ambazo huimbiwa mpenzi ili kumsifia kwa urembo na tabia yake ya kunata roho. Vilevile nyimbo za mapenzi zinaweza zikaonyesha usaliti wa penzi kwa matumizi ya lugha iliyojaa ufundi na ubunifu wa hali ya juu. Kangogo (2013) anaeleza kuwa, nyimbo za mapenzi ni nyimbo ambazo huwasilishwa kwa

ufundi ili kuonyesha hisia za furaha ama masikitiko. Hisia za furaha hutokea pale mwimbaji anapomsifu mpenzi wake au za kusikitisha ikiwa mwimbaji ni mtu aliyeachwa na mpenzi au anampenda mtu na huyo mtu hampendi.

Utunzi wa nyimbo hizi kwa wakati mwingine hulenga kuwepo kwa usemezano fulani kati ya mwimbaji na anayelengwa. Wahusika huonyesha hisia zao kwa kutabasamu, kucheka na hata kutoa machozi ya huzuni au furaha tele. Hapo mwanzoni nyimbo zilipitishwa kutoka kizazi hadi kingine kwa njia ya mdomo hadi teknolojia ilipokuja na zikaanza kurekodiwa. Kufuatia ujio wa teknolojia, nafasi ya mwasilishaji wa fasihi simulizi imechukuliwa na redio, televisheni, mitandao ya kijamii na vifaa vinginevyo vya mawasiliano. Redio imekuwa chombo muhimu katika uwasilishaji wa fasihi simulizi na hupeperusha nyimbo ambazo husheheni maudhui mbalimbali ikiwemo nyimbo za mapenzi ambazo hubeba maudhui mazito ya mapenzi kwa kutumia lugha ya mvuto iliyoambatana na melodia za kimuziki. Mawazo hayo yanakaulishwa na Ransom (2015) anapohoji kuwa muziki umekuwa njia mwafaka ya kuwasiliana na umma. Mrikaria, (2007) anadokeza umuhimu wa Redio kama chombo cha kusambaza fasihi simulizi kwa kueleza

kwamba ili kuiwasilisha fasihi simulizi kwa watu wengi, walio mbali na fanani, Redio na mikanda ya video na kadhalika hutumika kuziba pengo la kijografia kati ya fanani na hadhira yake. Uwasilishaji wa fasihi simulizi lazima kuwepo kwa wahusika wote wawili yani fanani na hadhira. Hadhira inaweza kuwepo lakini fanani asiwepo na nafasi yake ikachukuliwa na utaaluma wa kisasa unaotokana na teknolojia unaotumika kama kihifadhi cha fasihi simulizi ili kuweza kufikisha ujumbe.

Vipindi vya burudani vimezidi kuongezeka katika stesheni za redio nchini Kenya na kote duniani. Wasikilizaji wengi hupenda kusikiliza vipindi vya burudani kwa vile mbali na kusikiliza tu habari, vipindi hivi huwapa wasikilizaji nafasi ya kuzungumza na wapeperushaji wa kipindi kupitia kwa simu au mitandao ya kijamii. Matara (2020) anaeleza sababu ambazo zinafanya redio kupendeka zaidi kusikiliza vipindi. Anaeleza kuwa, redio humpa msikilizaji nafasi ya kuendelea na shughuli nyingine huku akifwatilia kipindi. Nyimbo za mapenzi zinazopeperushwa kwenye kipindi cha Mambo Mseto cha Redio Citizen, zimetumia mbinu za lugha mbalimbali ili kuzirembesha.

MISINGI YA KINADHARIA

Nadharia iliyotumika katika utafiti huu ni nadharia ya umtindo ya Leech (1969) ambayo ina mizizi yake kutoka kwa nadharia ya balagha kutoka enzi ya mwanafalsafa Aristotle na kwa miaka ya hivi karibuni imeendelea kuasisiwa. Nadharia ya umtindo ya Leech (1969), inaeleza kuwa, matumizi ya lugha yanaweza kuhakikiwa katika viwango vitatu ambavyo ni:

- Kiwango cha umbo,
- Kiwango cha semantiki
- Kiwango cha utendaji.

Katika kiwango cha umbo, Mtafiti aliangazia msamiati unaotumika katika nyimbo za mapenzi

alizokuwa anatafitia. Katika kiwango cha semantiki, mtafiti aliangazia maana inayotokana na mbinu za lugha zinazotumika kwenye nyimbo za mapenzi katika kipindi cha Mambo Mseto ili kuleta maana mbalimbali kwa wasikilizaji wake. Katika kiwango cha utendaji, mtafiti atachunguza jinsi waimbaji wanavyotamka maneno kwenye nyimbo za kimapenzi teule na hivyo kumsaidia katika kupambanua jinsi mbinu ya lugha mbalimbali ilivyoleta maana.

Nadharia hii iliifaa kazi hii ya uhakiki wa nyimbo za kimapenzi kwenye kipindi cha Mambo Mseto kwa vile ilitoa maelekezo kuhusu uhakiki wa fani za lugha.

Simpson (2004) anasema ya kwamba, Nadharia ya uhakiki wa kimtindo huashiria kuwa kazi zote za fasihi huwa na ubunifu wa kipekee ambao unapochanganuliwa kwa undani, husaidia katika kuielewa kwa undani matini za fasihi. Barry (2002), aliendeleza nadharia hii kwa kusema kuwa ufafanuzi wa matumizi ya lugha katika masimulizi na uteuzi wa maneno ni muhimu ili kuleta athari kuu katika uhakiki.

Nadharia hii iliasisiwa kwa mara ya kwanza na Buffon (1930) aliyedai kwamba mtindo ni mwandishi mwenyewe na jinsi atakavyoitumia lugha ili kuwasilisha ujumbe wake kwa walengwa. Anadokeza kuwa, kazi ya fasihi hudumu kulingana na mtindo wa mtu mwenyewe. Hivyo basi, ni dhahiri kuwa mbinu za lugha atakazotumia mwandishi wa kazi yoyote ya fasihi huonyesha picha ya mawazo yake.

Nadharia hii iliendelezwa na mwasisi mwingine Coombes (1953) aliyedai kuwa, Mhakiki ni lazima azingatia vipengele vinavyofanya kazi ya fasihi iwe ya kuvutia. Anaendelea kueleza kuwa mtindo huchunguza na kuchanganua lugha na kaida zake kwa nia ya kutambua mbinu zilizotengwa kwa kazi fulani ya kijamii. Nadharia inazingatia vipengele vya kisarufi kama vile vya kifonolia, kimofolojia na kisintaksia.

MBINU ZA UTAFITI

Muundo uliotumika katika utafiti huu ni wa mkabala mseto. Sampuli iliyotumika ni sampuli maksudi kwa vile mtafiti alichagua kipindi cha Mambo Mseto kwa kuwa kulingana na tovuti ya Royal Media Services, Mambo Mseto ni kipindi ambacho huangazia masuala ya vijana na burudani. Vilevile, kulingana na ripoti ya Aga Khan (2023) Redio citizen ndio Redio inayoongoza kwa idadi ya wasikilizaji. Nyimbo 7 kutoka jumla ya nyimbo 24 zilizochezwa ziliteuliwa ili kutumika katika utafiti. Vijana 83 kutoka chuo kikuu cha Kikatokili cha afrika mashariki walitumika katika kufanya utafiti kuhusu mbinu za lugha zinazojitokeza kwenye nyimbo za mapenzi teule zilizochanganuliwa. Vifaa vilivyotumika kukusanya data ni dodoso kwa watafitiwa, simu ilitumika kuweka rekodi ya nyimbo za mapenzi zilizochezwa kwenye Mambo Mseto katika Redio Citizen na kutoka kwenye mtandao wa YouTube kupakua maandishi ya nyimbo (lyrics) hizo. Uwasilishaji wa data iliyokusanywa ilifanyika kuegemea muundo wa QUAL-quan ambapo maelezo yalikiuwa mengi kisha takwimu zikatumiwa kutia uzito matokeo hayo. Nyimbo saba za mapenzi zilizochunguzwa ni zifwatazo; Wimbo wa mahaba ulioimbwa na Ali Kiba, wimbo wa Chitaki ulioimbwa na Diamond Platinumz, wimbo wa utaniua ulioimbwa na Zuchu, wimbo wa sawa ulioimbwa na Jay Melody, wimbo wa *I love you* (nakupenda) ulioimbwa na Juliana Kanyamozi, Wimbo wa Malaika ulioimbwa na

Nyashinski na wimbo wa sasa hivi ulioimbwa na kundi liitwalo vijana barubaru.

MATOKEO

Mbinu za Lugha kwenye Nyimbo Teule za Mapenzi

Mbinu za lugha hutumiwa katika kuipamba lugha na huwa ni nyenzo ya kuwasilisha ujumbe. Pia inajulikana kama urembo wa lugha. Kwa mujibu wa Mburu (2014), tamathali za semi ni mpangilio wa maneno kimakusudi ambao hutumiwa kupigia mstari au kuongeza umuhimu wa sentensi. Tamathali za usemi, kwa mujibu wa Katutu (2013), ni istilahi zinazotumiwa na waandishi ili kuangazia maudhui, mtindo, na hata sauti katika kazi zao. Msokile (1992) anadai kuwa matumizi ya tamathali za semi huboresha tanzu ya kifasihi kwa kuifanya lugha kuwa ya kuvutia. Nyimbo tulizochagua kwenye kipindi cha Mambo Mseto cha Redio Citizen zina tamathali za usemi zilizotumika. Kulingana na tovuti ya Tutorke.com (2023) mbinu za lugha ni maneno au vifungu vya maneno vinavyotumiwa kutia fasihi urembo ili kufanya ujumbe ueleweke vyema Zaidi. Utafiti ulipata matokeo kutoka nyanjani na maktabani ili kutimiza mtindo wa QUAL-quan. Kwanza, nyanjani, watafitiwa waliulizwa kukubaliana, kutojua na kutokubaliana na mbinu za lugha zinazoangaziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Matokeo yalikuwa yafuatayo kama yanavyoonyeshwa kwenye jedwali lifwatalo;

Jedwali 1: Mbinu za Lugha kwenye Nyimbo Teule za Mapenzi kulingana na vijana.

Mbinu za lugha	Kukubaliana		Kutojua		Kutokubaliana		Jumla	
	%	F	%	F	%	F	%	F
Takriri	89.2	74	10.8	9	0.0	0	100	83
Kuchanganya ndimi	72.3	60	26.5	22	1.2	1	100	83
Tashbihi	72.3	60	26.5	22	1.2	1	100	83
Sitiari	65.1	54	28.9	24	6.0	5	100	83
Chuku	73.5	61	21.7	18	4.8	4	100	83
Taswira	78.3	65	19.3	16	2.4	2	100	83
Tasfida	67.5	56	31.3	28	1.2	1	100	83

Jedwali hilo laonyesha kuwa asilimia themanini na tisa nukta mbili (N=74) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya takriri ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, asilimia kumi nukta nane (N=9) ya watafitiwa hawakujua iwapo mbinu ya lugha ya takriri ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Hakuna aliyekosa kukubaliana kuwa mbinu ya takriri ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Hivyo ni dhahiri kuwa mbinu ya takriri huanguziwa na kutumika kwenye nyimbo za mapenzi.

Asilimia sabini na mbili nukta tatu (N=60) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya kuchanganya ndimi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, asilimia ishirini na siti nukta tano (N=22) ya watafitiwa hawakujua iwapo mbinu ya kuchanganya ndimi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, na asilimia moja nukta mbili (N=1) ya watafitiwa walikosa kukubaliana kuwa mbinu ya kuchanganya ndimi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Ni dhahiri kuwa mbinu ya kuchanganya ndimi ilitumika katika nyimbo za mapenzi

Asilimia sabini na mbili nukta tatu (N=60) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya tashbihi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, nao asilimia ishirini na sita nukta tano (N=22) hawakujua iwapo mbinu ya tashbihi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, na asilimia moja nukta mbili (N=1) ya watafitiwa hawakukubaliana kuwa mbinu ya tashbihi ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Ni ukweli kuwa mbinu ya tashbihi ilitumika kwenye nyimbo za mapenzi.

Asilimia sitini na tano nukta moja (N=54) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya sitiari ilitumika kwenye nyimbo za mapenzi, nao asilimia ishirini na nane nukta tisa (N=24) hawakujua iwapo mbinu ya sitiari ilitumika katika nyimbo za mapenzi ilihali asilimia sita nukta sifuri (N=5) hawakukubaliana kuwa mbinu ya sitiari ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi.

Asilimia sabini na tatu nukta tano (N=61) ya watafitiwa walikubali kuwa mbinu ya chuku

ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, nao asilimia ishirini na moja nukta saba (N=18) ya watafitiwa hawakujua iwapo mbinu ya chuku ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Nao asilimia nne nukta nane (N=4) ya watafitiwa hawakukubaliana kuwa mbinu ya chuku ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Ni dhahiri kuwa mbinu ya chuku ilitumika katika nyimbo za mapenzi.

Asilimia sabini na nane nukta tatu (N=65) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya taswira ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, nao asilimia kumi na tisa nukta tatu (N=16) ya watafitiwa hawakujua iwapo mbinu ya taswira ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, asilimia mbili nukta nne (N=2) ya watafitiwa hawakukubaliana kuwa mbinu ya taswira ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Matokeo haya yanadhihirisha kuwa mbinu ya taswira ilitumika kwenye nyimbo za mapenzi.

Asilimia sitini na saba nukta tano (N=56) ya watafitiwa walikubaliana kuwa mbinu ya tasfida ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, nao asilimia thelathini na moja nukta tatu (N=28) hawakujua iwapo mbinu ya tasfida ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi, mwisho asilimia moja nukta mbili (N=1) tasfida ya watafitiwa hawakukubaliana kuwa mbinu ya tasfida ilianguziwa kwenye nyimbo za mapenzi. Matokeo haya yanadhihirisha kuwa mbinu ya tasfida ilitumika kwenye nyimbo za mapenzi. Isitoshe, uchanganuzi wa maktabani ulikubaliana na utafiti wa nyanjani kwani mbinu zilizo rodheshwa zilijidhihirisha wazi kwenye nyimbo teule za mapenzi zilizochanganuliwa kama ilivyo elezewa hapa chini;

Takriri

Ndumbu, (2013) anaeleza kuwa takriri ni mbinu ya kurudiarudia neno moja au kifungu cha maneno ili kuisitiza ujumbe fulani. Isitoshe, takriri inaweza kujitokeza kwa kurudia rudia wazo fulani katika kazi ya Sanaa.

Katika utafiti huu, nyimbo zote saba zimeonyesha matumizi ya takriri.

Mifano; Katika wimboyenye mada mahaba, mbinu ya takriri imetumika. Baadhi ya vifungu na baadhi ya maneno pia zimerudiwa rudiwa.

Uchungu wa kulia daily

(Kifungu kimerudiwa mara mbili katika wimbo)

Mapenzi yalinafanya nisile

(Kifungu kimerudiwa mara mbili kwenye wimbo.

Mapenzi yalinitesa, nimekufa yeah,

Mi nilikufa nikazikwa, nikaoza

(Sehemu hii imerudiwa mara kadha kwenye wimbo ili kuonyesha msisitizo wa jinsi penzi limebetesa hadi akahisi ni kama amekufa

Wimbo wa Chitaki, unaonyesha maneno na vifungu ambavyo vimerudiwarudiwa. Mfano;

Tuko Ten GB penzi full charge

Neno Chitaki imerudiwa mara ishirini katika wimbo mzima ili kuonyesha masisitizo

Wimbo wa Utaniua ,umetumia takriri. Baadhi ni mifano ni yafwatayo;

Wewe utaniua niua

Eti kumwacha naanzaje asa kusepa natoa wapi jeuri

Na kwenye koma kaeka nukta kanitia na kufuli

Kifungu hiki kimerudiwa ili kuonyesha msisitizo anaoweka mwimbaji kuhusiana na jinsi ananaswa katika penzi na hna ujanja wowote wa kulitupilia mbali penzi. Anaeleza kuwa nukta imetiwa kwenye penzi kuashiria mwisho kwa vile nukta kutumika kama kifikishi cha kuonyesha mwisho wa sentensi. Nayo neno kufuli pia imerudiwa ili kuonyesha kuwa

penzi limefungwa na hakuna mwingine atakayeingia.

Wimbo wenye mada sawa,umetumia takriri kwenye baadhi ya vifungu ili kusisitiza jinsi anavyompenda mpenzi wake na kuelezea jinsi mapenzi yamenoga na yamezidi kiasi kwamba analilinganisha penzi na sumu inayoweza kumuua.

Mwambieni nampenda

Sawa

Sawa

Sawa

Kwa hakika haya mapenzi

Kusema kweli, yananiua

Wimbo wa I love you (Nakupenda) umerudia neno Nakupenda mara nane kwenye wimbo ili kuonyesha msisitizo wa jinsi anavyompenda mpenziwe.

Katika Wimbo wenye mada Malaika ,neno I love you imerudiwa rudiwa ili kuonyesha uhakikisho wa mpenzi kuhusu anavyomthamini mpenziwe.

Kifungu;

Uko sawa na wote malaika na mabawa yao

Wote wanakuiga wewe ndo mama yao

Wimbo wa Sasa hivi una vifungu vilivyorudiwarudiwa ili kusisitiza.

Ntakuita wangu kabla uitwe na maulana

Kifungu hiki kimerudiwa mara nne katika wimbo ili kuonyesha msisitizo wa ujumbe anaopewa anayeimbiwa ya kwamba mpenziwe atamenzi na kumwita wake kabla hajafa.

Kuchanganya Ndimi

Bhatia (2001), anaeleza kuchanganya ndimi kwamba kunahusishwa na kuchanganya lugha

mbili au zaidi katika mawasiliano au miundo ya lugha tofauti katika usemi mmoja. Nyimbo zote saba zilizotafitiwa zimetumia mbinu hii ya kuchanganya ndimi. Lugha mbili zilichanganywa katika nyimbo zote saba ni Kingereza na Kiswahili. Mifano katika nyimbo ni kama yafwatavyo;

Katika wimbo wenye mada mahaba , sehemu katika wimbo umechanganya ndimi unasema;

Uchungu wa kulia daily

Natamani kuwa single

Uchungu wa kulia ni kifungu kilicho kwa lugha ya Kiswahili na imechanganya kuunda sentensi na neon la kiingereza ambalo ni daily kumaanisha kila siku.

Katika wimbo wa Chitaki ,kuchanganya ndimi imetumika kupitia maneno yafwatavyo;

Tuko Ten GB penzi full charge

Tuko na Penzi ni maneno la Kiswahili yaliyochanganywa na maneno ya kingereza Ten Gb na full charge ili kuunda sentensi inayomaanisha kuwa penzi linalosifiwa halina doa na ina nafasi na nguvu ya kutosha ili liweze kudumu kwa muda mrefu.

Katika wimbo wa Utaniua ,ndimi imechanganywa katika kifungu hiki;

Baby mwenzako mimi taabani

Neno Baby ni lugha ya kiingereza na imechanganywa na maneno ya Kiswahili.

Katika wimbo wa sawa, kuchanganya ndimi imetumika katika kifungu kifwatacho;

Akifungua gate naingia

Sina akili ya kuchange idea

Yes sawa

Right sawa

Akifungua ni neno la Kiswahili lililochanganywa katika sentensi moja na neno gate la kingereza.

Katika wimbo wa I love you, kuchanganya ndimi imetumika katika sehemu ifwatavyo;

I sing nakupenda

I sing ni kifungu cha lugha ya kingereza iliyochanganywa na neno la Kiswahili nakupenda

Katika wimbo wa Malaika kuchanganya ndimi imetumika;

Hii ni real

Maneno hii na ni yamechanganywa na neno la kingereza real ili kudhihirisha mbinu ya kuchanganya ndimi.

Katika wimbo wa sasa hivi, mbinu ya kuchanganya ndimi imetumika kama ifwatavyo;

Nitoe official name

Licence ni pete

Ukipigana na dunia I'll be fighting by your side

Maneno ya Kiswahili yamechanganywa na maneno ya kingereza kama vile Nitoe ni neno la Kiswahili nayo Official name ni maneno ya kingereza.

Tashbihi

Kwa mujibu wa Mburu (2014), tashibi hutumia viunganishi kama; kama vile, mfano wa, na kulinganishwa ili kulinganisha watu wawili au zaidi au vitu.

Wimbo wenye mada mahaba

Ni kama chakula lazima nile

Mapenzi yanaliganishwa na chakula. Hapa mtunzi anaashiria kuwa kama iliyo lazima kwa binadamu kula chakula, penzi lile pia ni lazima kwake na bila hilo penzi hawezi kuishi.

Wimbo wenye mada sawa, unasema katika sehemu;

Na penzi letu ni kama sunna, na ulinzi kama suma

Penzi lao ninalinganishwa na sunna ambayo ni mafundisho ya kiislamu kuhusu vitendo katika dini ya kiislamu ambacho kikitendwa, mtendaji hupata thawabu na asipokitenda hapati dhambi. Mapenzi haya yanasemekana kuwa yaliyokolea kabisa kama mafundisho ya sunna.

Wimbo wa Malaika ;

Uko sawa na wote malaika na mabawa yao

Mpenzi anayeimbiwa analinganishwa na malaika walio na mabawa ilhali ni binadamu wa kawaida asiye na mabawa.

Sitiari

Kwa mujibu wa Nyandiwa (2015), sitiari ni ulinganisho wa vitu viwili visivyohusiana ambapo kimoja hupewa sifa za kingine. Kwa kulinganisha kitu na kingine, sitiari hutoa sifa linganishi. Ili kuunda taswira, sitiari hii ni muhimu. Kulingana na Nyandiwa (2015), sitiari ni tamathali ya usemi inayotumia ulinganishi wa kitu na kitu kingine ili kudhihirisha sifa zake. Katika hali hii, uwezo wa sitiari kuleta maana ni wa asili. Wamitila (2003) anadokeza kuwa Sitiari ni tamathali ya usemi ya ulinganishi usiotumia vilinganishi. Mbinu ya sitiari imetumika katika baadhi ya nyimbo za mapenzi zilizochunguzwa.

Wimbo wa Chitaki umetumia maneno yafwatayo;

We ndo kitumbua we ndo sambusa

Mpenzi analinganishwa na vyakula vitamu kuonyesha jinsi penzi lilivyotamu. Anaelzwa kuwa yeye ni kitumbua na yeye ndiye sambusa.

We ndo mwisho wa reli, kwako nimeweka nukta

Mpenzi analinganishwa na mwisho wa reli kuashiria kuwa kando na yeye hakuna mwingine.

Wimbo wa Utaniua, umetumia mbinu ya sitiari kwa kusema;

Walahi nyinyi ni mtihani

Analinganisha penzi analopata na mtihani kwa kuwaelezea wengine.

menipata mwewe

Mtunzi wa wimbo anajilinganisha na mwewe aliyepata bahati kuwa katika penzi kama iliyo mwewe anapompata kuku.

Mgomba wangu mwenyewe

Eti ndizi nigombanie

Anamlinganisha mpenzi wake moja kwa moja na mgomba na hivyo hawezi kungangania lolote. Ndizi ni sehemu ya mgomba mzima. Hivyo ana maana ya kwamba, mpenzi wake ni kila kitu chake na anammiliki kwa kila hali na hawezi akagombania sehemu kidogo.

Wimbo wa Nakupenda umetumia sitiara kwa kulinganisha mpenzi na mali.

Anamweleza mpenzi kuwa *You're my everything* kumaanisha kwamba mpenziwe ni kila kitu kwake.

Wimbo wa Malaika umetumia mbinu ya sitiari inaposema;

Tabasamu ya kupapasa macho

Tabasamu inalinganishwa na mikono inayoweza kushika na kupapasa.

Wimbo wa sasa hivi umetumia Sitiari pale ambapo mtunzi wa wimbo anaposema;

You're my rose

Ulinganisho wa moja kwa moja umetumika pale mtunzi anapomwita mpenziwe *rose* yaani ua la waridi bila kutumia kilinganishi kuelezea jinsi anavyopendeza na kuvutia kwa uzuri kama ua.

Chuku

Shonko (2012) anasema chuku ni mbinu ya kutumia maneno yaliyotiwa chumvi ili kuisitiza ujumbe Fulani. Chuku hueleza mambo kwa njia isiyo ya kawaida na kwa kutumia maneno yaliyoongezwa chumvi.

Wimbo wa Mahaba umetumia mbinu ya chuku kuelezea jinsi mapenzi yanavyoweza kusababisha mateso na dhiki. Mtunzi wa wimbo anatumia maneno;

Mapenzi yalinifanya nisile

Mapenzi yalinikausha

Mwenzako mi nilikufa, nikazikwa nikaoza

Wimbo wa sawa unatumia mbinu ya chuku pale mtunzi wa wimbo anaposema kuwa amepagawa juu ya penzi. Anasema;

Mapenzi tu. Nimepagawa hamjui

Ya kila mara ananifanya silali Namwaza yeye tu

Hata akinunua bado unapendeza mchumba

Mbinu ya chuku umetumiwa kudokeza kuwa mapenzi yamemfanya mtunzi asilale kwa vile anamwaza mpenzi tu. Kwa maisha ya kawaida haiwezekani kuwazia tu kitu kimoja na kukosa kula kwani mtu asiyekula kabisa huweza hata kupoteza uhai. Hivyo ni chuku imetumika ili kuashiria uzito wa yale ambayo mapenzi yamemfanyia.

Wimbo wa Utaniua unatumia maneno;

Hata makosa ayafanye yeye mimi ndio naomba samahani

Maneno haya yametiliwa chumvi ili kuisitiza jinsi mapenzi yalivyonoga kufikia kiwango ambacho mpenzi hukubali kubebeshwa mzigo na lawana na kuomba msamaha kwa niaba ya mpenziwe.

Katika wimbo wa Utaniua, mtunzi ametumia chuku kwa maneno yake ili kuelezea jinsi penzi limemfanya alewe hadi anayumba na kuzimia. Anasema;

Nipe penzi nilewe nizimie ooh ringa

Wimbo wa sawa umetumia mbinu ya chuku pale anaposema kuwa penzi limemfanya akapagawa, hali anamwaza mpenziwe tu. Sehemu inasema;

Mapenzi tu, nimepagawa hamjui

Ye kila mara ananifanya silali, namwaza yeye tu

Wimbo wa Malaika umetumia mbinu ya chuku pale inapotumia maneno yanayomsifia mpenzi kuwa sawa na malaika walio na mabawa ilhali kwa kawaida binadamu hawana mabawa. Vilevile anamsifia mpenzi wake kuwa ni mama ya malaika wote. Hapo ametumia chuku kueleza alivyomzuri na anastahili hata kuwa mama ya malaika wote na uzao wa malaika ukatoka kwake.

Maneno kwenye sehemu ya wimbo zilizotumia chuku ni;

Uko sawa na malaika na mabawa yao

Wote wanakuiga we ndo mama yao

Oh baby uko sawa na malaika na mabawa yao

Wimbo wa sasa hivi umetumia mbinu ya chuku pale ambapo mtunzi anamweleza mpenzi wake kuwa ifikapo siku ya wapendanao duniani ataiweka picha yake kwenye runinga iliyoko maeneo ya “archives” ili mpenziwe aonekane na kila mtu. Hii ni kutia chumvi uhalisia wa jinsi penzi hilo ilivyo kwa vile katika wimbo huo huo mtunzi anaelezea hali yao ya umaskini na jinsi hawezi kuvimudu vitu vya bei ghali vya kumfurahisha mpenziwe kama vile “burger”.

Taswira

Mkonda (2015) anafafanua Taswira kuwa ni maneno yatumiwayo na wandishi katika kuumba picha akilini mwa msomaji au wasikilizaji wa utungo wa fasihi kwa kuchochea uwezo wa kufikiri juu ya dhana. Naye Wamitila (2003) anadokeza kuwa taswira ni matumizi ya lugha inayojenga picha fulani katika akili ya msomaji. Taswira huundwa kwa maneno, kwa hiyo mazungumzo au maelezo kuhusu msamiati yanalingiliana na taswira kwa kiasi fulani. Nyimbo za mapenzi hutumia mbinu ya taswira ili kuchora picha akilini mwa msikilizaji na kupasha ujumbe. Mifano kutoka kwa nyimbo teule zilichunguzwa;

Wimbo wa Mahaba umetumia maneno yanayojenga picha akilini. Unasema;

Mapenzi ya mkataba

Maneno hayo yanachora picha ya mikataba ambayo huwekwa wakati wa kufunga ndoa. Mikataba hiyo ni zile ahadi wanazoambianawakati wa sherehe ya kufunga ndoa.

Wimbo wa Chitaki unasema;

We ndo kitumbua we ndo sambusa

Maneno hayo yanachora picha ya jinsi mpenzi anavyosifiwa na kulinganishwa na vyakula vitamu kama vile Kitumbua na sambusa.

Wimbo wa utaniua umetumia taswira katika sehemu inayosema;

Tukikosa stuli ni sunna kula kwenye

Maneno hayo yanachora taswira akilini kuhusu hali ya umasikini walionayo wapenzi kiasi kwamba hawana mahitaji ya msingi.

Wimbo wa Sasa hivi, umetumia maneno yanayochora picha akilini kuhusu jinsi mpenzi anavyodokeza atakavyompikia mpenziwe chakula kitamu akile hadi alambe sahani. Taswira vilevile inachorwa akilini kupitia kwa maneno anayosema mpenzi kuwa ifikapo siku ya wapendanao duniani,

ataiweka picha ya mpenziwe kwenye runinga ya umma inayopatikana sehemu ya jingo la archives jijini Nairobi. Taswira inayojengwa kupitia kwa maneno hayo ni taswira ya wapenzi wawili wanaopendana kupita kila kitu.

Tasfida

Njogu na Chimera (1999) wanafafanua tasfida kuwa mbinu inayotumia lugha safi ili maneno machafu yasitumike. Wanadokeza ya kwamba, Tasfida pia huitwa tauria na hutumiwa kwa lengo la kukwepa fedheha na hivyo humwezesha msanii kuandika au kusema hoja Chafu mbele za watu bila kuchukiza au kufanya moyo wa msomaji na msikilizaji utibuke. Wamitila (2003), anadai kwamba Tasfida ni matumizi ya maneno ya kupunguza ukali au uzito Fulani kwa kutumia lugha inayoficha makali hayo yatokanayo na lugha inayokera. Baadhi ya nyimbo teule za mapenzi zimetumia lugha fiche na ya kupunguza ukali wa maneno.

Wimbo wa mahaba, umetumia maneno “ni neema ukiwa unahema” ili kupunguza ukali wa neno kufa. Badala ya kukitaja kifo moja kwa moja kama madhara yanayoweza kusababishwa na mapenzi, mtunzi wa wimbo anatumia tasfida kwa kutumia upole na kusema ni nehema iwapo bado anayesikiliza wimbo anauhai na kuhema.

Wimbo huo pia umetumia maneno “toa roho” kwa maana ya kua ili kupunguza ukali wa neno kua.

Wimbo wa utaniua umepunguza ukali wa maneno yanayoangazia hali ya umaskini walio nao wapenzi. Maneno “Tukikosa stuli ni sunna kuna kwenye mkeka” yanaashirika hali ya umaskini waliyonayo wapenzi. Penzi lao linawafanya wavumiliane hata wakikosa viti wataketi kwenye mkeka.

Wimbo sasa hivi umetumia maneno “...kabla uitwe na maulana” yametumika ili kupunguza ukali wa neno kufa. Ametumia kabla uitwe na Maulana badala ya kusema ntakuita wangu kabla ufe.

HITIMISHO

Inadhihirika wazi kutokana na utafiti huu kuwa nyimbo za mapenzi hutungwa kwa ubunifu wa hali ya juu ili kuivutia hadhira yake. Katika kuzipamba nyimbo hizo, ustadi wa mbinu za lugha hutumika. Matumizi mbalimbali ya mbinu kadha za lugha kama vile takriri, kuchanganya ndimi, tasbihi, sitiari, chuku, taswira na tasfida zimetumika katika nyimbo za mapenzi teule zilizochunguzwa. Vyombo vya habari kama vile Redio Citizen ni nyenzo ambayo kazi za fasihi simulizi kama vile nyimbo za mapenzi huwasilishwa.

Mapendekezo

Waandishi wa Makala haya wanapendekeza watunzi wa nyimbo za mapenzi waendeleze ubunifu wao kwa kutumia mbinu nyingine za lugha kama vile methali ambayo haikujitokeza sana. Watafiti wengine pia wafanye utafiti kuhusu mbinu za lugha kwenye aina nyingine za nyimbo.

MAREJELEO

Aga Khan, (2023). Report on survey on millennials & digital natives' consumption habits and the implications for legacy media in east Africa Radio Brands Consumed by the Millennials and Gen Zs. Radio Brands Consumed and Relied on for News Offline

Barry, P. (2002) *Beginning Theory: An introduction to literary and cultural Theory*. Manchester university press.

Bhatia, T. K. (2001). Language mixing in global advertising. *The Three Circles of English*, 4, 195–215.

Buffon, G. (1930). *Buffon's Discourse on style*. Paris Librairie : Hatier publishers.

Coombes, H. (1953). *Literature and criticism*. Harmondsworth: Penguin.

Fink, A. (2003). *How to sample in Surtveys* (Vol. 7. Sage)

Kangogo, E. (2013). *Nafasi ya mwanamke: Jinsi inavyotetewa katika nyimbo za taarab*. Utafiti wa chuo kikuu cha Nairobi

Katutu, R.M. (2013). *Mtindo katika diwani ya mfuko mtupu na hadithi nyingine*. Tasnifu ya chuo kikuu cha Nairobi.

Matara, V. (2020). *Top 10 Most popular Radio shows in Kenya*; Victoriamatara.com.

Leech, G. (1969). *A Linguistic Guide to Modern English Poetry*. Essex: Longman Group Ltd.

Mburu, J. M. (2014). *Fani Katika Nyimbo Teule za Anastacia Mukabwa* (Doctoral dissertation, University of Nairobi).

Mkonda, J. J. (2015) *Taswira katika fungate ya uhuru na wasakatonge*. Tasnifu ya Chuo kikuu cha Dodoma

Mrikaria, S. (2007). *Fasihi simulizi na Teknolojia mpya*. Swahili forum

Msokile, M. (1992) *Misingi ya Hadithi Fupi*. Dar es Salaam University Press.

Ndumbu, J. M. (2013). *Matumizi ya takriri na sitiari katika utenzi wa rasi'Ighuli* (Doctoral dissertation, University of Nairobi,).

Njogu, K, & Chimerah, R. (1999). *Ufundishaji wa Fasihi: Nadharia na mbinu*. Nairobi <http://www.coursehero.com>

Nyandiwa, H. (2015). *Uchanganuzi wa kimtindo wa Zinguo na Mbaya wetu*. Tasnifu ya Chuo kikuu cha Nairobi

Ransom, Patricia Fox (2015). *Message in the Music: Do Lyrics Influence Well-Being? Master of Applied Positive Psychology (MAPP) Capstone Projects*. 94.

https://repository.upenn.edu/mapp_capstone/94

Redio free Afrika (2009) Ni kwa nini muziki ama nyimbo zenye ala na ujumbe wa kimapenzi unapendwa Zaidi kuliko nyimbo nyingine? .
<https://www.radiofreeafrica.co.tz>

Shonko. D. (2012). Mbinu za lugha ya Kiswahili. Blogu ya Kiswahili. Swahili Hub

Simpson. P. (2004). Stylistics. A resource book for students, London Routledge.

TutorKE.com (2023). Online learning in Kenya.

Wamitila, K. W. (2003). Kichocheo cha Fasihi: Simulizi na Andishi. Toleo la pili. Phoenix publishers: Nairobi